మనోరమ మనస్సు ఆ సాయంత్రం చాలా ఉల్లాసంగా వుంది! ఆ పిల్లకి ఆ సాయంత్రం చాలా చాలా అందంగా వుంది!

అన్ని సాయంత్రాలూ అలా వుండవు! ఆ రోజు 'పాణి' ఊరి నుంచి వచ్చాడు. వారం రోజులైై వూళ్ళో లేడు! పాణి వూళ్ళో వుండి అతని గదికి తాళం లేకపోతే — మనోరమ మనస్సు చాలా ఉల్లాసంగా ఆ సాయంత్రం చాలా అందంగా వుంటుంది!

నిజానికి ఆ వేళప్పుడు....ఉదయం పది గంటలకి గూడు వదిలి వెళ్ళిన ఆఫీసు పక్షులు ఇల్లు చేరుకుంటూ వుంటారు! అదృష్టవంతులు వినోదాలకి విలాసాలకి బయటికి వచ్చే తరుణం ఆ సమయంలో పుట్టుదరిద్రులు కొందరు నిట్టూర్పులు వదులుతూ వుంటారు. జారిపోతున్న తమ 'పరువం' తల్చుకుని!

అన్నిరకాలైన మనుష్యుల్ని జీర్ణించుకుంటున్న కొండ చిలువలాంటి ఆ వీధిలో మనోరమలాంటి మనస్సుగల వాళ్ళు చాలామంది వున్నారు. ఆ ఇల్లు 'పూరి గుడిసే!' అనకూడదు! కానీ....

పెద్ద భవంతీ కాదు!

సరిగ్గా చెప్పాలంటే—

పైకి ఎక్కలేక క్రిందకి దిగలేక నవ్వుతున్నట్టు నటిస్తూ ఏడ్చుకుంటున్న మధ్యతరగతి జీవితాలకి ప్రతీకలా వున్న పెద్ద మండువా లోగిలి! రెండేసి గదుల వాటాల్లో ఏడేసి మంది చొప్పున 'వామన్నగుంట' లాడుకుంటున్నట్టున్న కుటుంబాలు ఆరున్నాయి ఆ లోగిల్లో!!

వీధి అరుగు మీద వున్న గదిలో హాయిగా మహారాజులా వున్న 'పాణి' మనోరమ దృష్టిలో 'హీరో!'—

ఆ రోజు సాయంత్రం పాణి తన గదిలో కిటికీ దగ్గర నుంచుని అద్దంలో చూసుకుంటూ వాసన నూనె పులుముకున్న ఉంగరాల జుట్టును జాగ్రత్తగా దువ్వుకుంటున్నాడు! ఆ ఊరికి క్రొత్తగా బదిలీ అయివచ్చినా ఉద్యోగానికి పాతే!

గత మూడు నెలలుగా పాణిని చూసినవాళ్ళందరు 'అతనికేం? మూడువందల యాభై రూపాయల జీతం! బాదర బందీలు లేనివాడు - మహారాజులా వున్నాడు'—అనే తలంపుతో చూస్తారు!

నిజమే మరి!

ఆ వాటాల్లో వున్న వాళ్ళల్లో ఏ ఒక్కడూ పాణిలా లేరు! అందచందాల మాట అటుంచి పాతికేళ్ళ వయస్సులో అంత నిర్విచారంగా వున్న జీవి లేనే లేడు!!

అందుకే మగవాళ్ళందరికీ జెలసీ!

ఆడపిల్లలకీ - ఆడపిల్లలు గల తల్లులకీ — ఏదో తెలియని అపేక్ష!!

అందమైన సాయంత్రాలు

వేదుల శకుంతల

తల దువ్వడం పూర్తి కాగానే అద్దం చేతిలోకి తీసుకుని వీపును చూసుకున్నాడు, ఆ తర్వాత టకప్ సరిగా వుందో లేదో చూసుకుని చేయి పైకి ఎత్తి అద్దాన్ని పైకి పట్టుకుని తన ప్రతిబింబం ఆపాదమస్తకం ఒక్కసారి చూసుకుని అద్దాన్ని కిటికీలో పెట్టేసేడు!

అదంతా అరుగు మీద నుంచుని ఓరకంట కనిపెట్టి చూస్తూనే వుంది, మనోరమ! ఇంటి ముందు గేదెని నిల్పి పాలు పిండుతున్నాడు, పాల వెంకడు.

నిజాయితీ మరీ చిక్కనైతే అరగదని వెంకడు పాలు పితుకుతూనే నీళ్ళు కలిపేస్తున్నాడు!

మనోరమకి ఆ సంవత్సరమే పదిహేడు నిండాయి! పాలవాడిని, పనిమనిషిని, చూడాలనే కన్నా పాణిలాంటి కుర్రాణ్ణి ఊహల్లో నిలుపుకుని గాల్లో తేలిపోయే తపన ఎక్కువగా వుంది! ఆ పిల్లకి చుట్టు పట్ల ఏం జరిగినా అక్కర్లేదన్నంత పరాకు వుంది!

పాణి ఎంత బాగుంటాడు! పాతికేళ్ళు వున్నా తన కన్నా ఏడేళ్ళేగా పెద్ద? అదొక లెక్కా?? అమ్మకి నాన్నకి పన్నెండేళ్ళు తేడా వుందిట! పాణికి నేనంటే ఇష్టమే కాబోలు చిరునవ్వుతోటే చూస్తాడు—బాగా నచ్చితే అంటే నన్ను ప్రేమిస్తే కట్నం లేకుండా పెళ్ళాడేయగలడు! అతనికేం?? జీతం వుంది! అందం వుంది! ధైర్యం వుంది!! తండ్రి అడ్డు పడినా త్రోసి పారేయగలడు! అయినా అసలు తండ్రి వుంటే వుండడు!! ఏ మేనమామో పిన తండ్రో ముసలి తల్లో.... వుండి ఆస్థిని కాపాడుతూ 'నీ కిష్టమైన పిల్లని పెళ్ళి చేసుకుని వస్తే.... నా బాధ్యత తీరుతుందిరా' అంటారు. తనెన్ని కథల్లో చదవలేదూ?

'ఆదేమిట్రా అబ్బాయ్? నీళ్ళు కలిపేస్తున్నావా? అయ్యో నీ అన్యాయం మండిపోనూ? మరీ ఇంత దారుణమా?' అని అప్పుడే ఇంట్లోంచి వస్తున్న ప్రక్క వాటా జానికమ్మ కంచు కంఠం ఖంగ్‌మనే టప్పటికి ఉలిక్కిపడింది మనోరమ!

'అదేమిటమ్మా మనోరమా? ఇక్కడే వుండి చూడటం లేదూ' అని ఓ నిష్ఠురపు చూపు విసిరేసింది.

'చూడక పోవటమేమిటి? చూస్తూనే వున్నాను. కాస్త రెప్ప కొట్టానేమో అంతే! ఆ కాస్తలోనే వాడా పని చేస్తాడని నాకేం తెల్సు?' ఉలికిపాటును కప్పి పుచ్చుకుంటూ దబాయింపుగా అన్నది, మనోరమ.

'ఆ! ఆ! అదేంటి బుల్లెమ్మాయిగోరూ! మీరు కూడా అట్టాగనేస్తారూ?' అన్నాడు—ధర్మం కోసమే బ్రతుకుతున్న అవతార పురుషుళ్ళాగ వెంకడు.

'అదిగో బుల్లెమ్మగోరూ చిట్టెమ్మగోరూ—అనొద్దని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను? నేనింకా చిన్న పాపాయినా?' కస్సుమన్నది.

పాణి వీధి అరుగు మీదకి వచ్చి గదికి తాళం వేస్తున్నాడు. అతడి ముందు తను చిన్న పిల్లలా మిగిలిపోకూడదని కోపం!

'సర్లెండమ్మా! పెద్దమ్మాయిగోరే లెండి! మనోరమగోరంటాను!' అంటూ పాలచెంబులో బురుగుల్లా గుబురు మీసాల చాటున గురగుర నవ్వేడు!

మనోరమ కాపలా కాస్తే వెంకడి పాల వ్యాపారం దివ్యంగా సాగుతుంది! ఆ సంగతి వాడికి తెల్సు! కనుకనే మనోరమని 'మంచి పిల్ల'గా పొగడ్తుంటాడు.

పాణి వీధి మెట్లు దిగుతూ చిన్నగా నవ్వినట్టు అనుమానం కల్గింది మనోరమకి! 'సరిగ్గా ఆ నవ్వే....'ఫలానా' సినిమాలో కారున్న గొప్పింటి పిల్లాడు బీదపిల్లని మనసారా ప్రేమించి నవ్వేడు. అదేదో కథలో ఆదర్శవంతుడైన యువకుడు నయాపైసా తీసుకోకుండా సామాన్యుల పిల్లని పెళ్ళి చేసుకుందుకు ఒప్పుకుని చిరునవ్వు నవ్వేట్ట! సరిగ్గా ఇలాంటి నవ్వే అయ్యుంటుంది!

"అదేంటమ్మా? గిన్నె సరిగా పట్టుకోండి! పాలు ఎట్టా పొయ్యాలీ?" వెంకడు పాలు పోస్తున్నట్టు కూడా గమనించలేకపోయింది!

మిగిలిన నాల్గు వాటాల్లో వాళ్ళు జానికమ్మ గారితో పాటు పోయించుకుంటున్నారు. పాణి వీధి మలుపు తిరుగుతూ వుంటే ఆ పిల్ల దృష్టి అటే వుండిపోయింది.

ఆ మర్నాడు సాయంత్రం జానకమ్మగారు వెంకడు వచ్చే వేళకి తనే ముందు గిన్నె పుచ్చుకుని వచ్చింది!

విశేషాలు

* జీవిత భీమా సంస్థ (ఎల్. ఐ. సి) వారి ఏజంటుగా పనిచేస్తూ 1974–75 సంవత్సరంలో వివిధ వ్యక్తులచేతా ఒక కోటి 11 లక్షల రూపాయలకు భీమా చేయించి రికార్డు సృష్టించిన ఘనత గుజరాత్‌కు చెందిన 30 ఏళ్ల వనిత శ్రీమతి భువనేశ్వరీ అంజారియాకు లభించింది! ఈ ఏడాది మొత్తం మీద ఇంత పెద్ద మొత్తం భీమాలను చేయించి, ఎల్. ఐ. సి. ఏజంట్లందరిలోనూ ఆమె మొదటి స్థానం వహిస్తున్నట్టు ఎల్. ఐ. సి. ప్రకటించింది. శ్రీమతి భువనేశ్వరి గడచిన 11 ఏళ్ళ నుంచీ భీమా ఏజంటుగా పని చేస్తున్నారు. ఆమె సాహిత్యంలో ఎమ్. ఏ. పట్టభద్రురాలు కూడా!

* 127ఏళ్ళవయసుగల శ్రీమతి ధొండిబాయ్ శివరామ్ కామత్ జూలై 27న పూనాలో మరణించారు! ఆమెకు 96 సంవత్సరాల వయసు గల కుమార్తె, ఎందరో మనవళ్ళూ, మనవరాళ్లూ, మరింకెందరో ముని మనవలూ ఉన్నారు. ఆమె మనవళ్ళూ, మనవరాళ్ళలో అరవయ్యో పడిలో వున్నవాళ్ళు కూడా ఉన్నారు. ధొండిబాయి రెండు శతాబ్దాలనూ చూసింది. ఆయాగా పేరు సంపాయించింది. మొన్న మొన్నటి దాకా ఆరోగ్యంగానే ఉండేది.

* వచ్చే సంచికలో....

సంతృప్తి (కథ)

—విమలారామం

తానొకటి తలిస్తే (కథ)

—శుభైతాంగి

డాల్స్ ఆఫ్ ఇండియా (వ్యాసం)

బొమ్మల తయారీ

వినియోగదార్లకు:

టాయిలెట్ సబ్బుల

మన్నిక, వివరాలు....

కన్నెపిల్ల మనసు కలల్లో వుంటే పాలల్లో నీళ్ళు కలిపి, వెంకడి వ్యాపారం బాగుపడవచ్చు గానీ జానికమ్మకేం జరుగుతుందీ? చాలిచాలనీ జీతం రాళ్ళతో తీరీతీరని ఆశలతో ఆరువాటాలున్న మండువా లోగిట్లో గుట్టుగా జీవితం వెళ్ళబుచ్చుతున్న జానికమ్మకి—మనోరమని నమ్మకోడం ఇష్టంలేక—పనులన్నీ గబగబా ముగించుకుని వెంకడు వచ్చే వేళకి అరుగు మీదకి చేరింది!

"అమ్మా మనూ! పాలు చూడ్డానికి జానికమ్మత్తయ్య వెళ్ళారు గనుక—ఈ కాస్త బియ్యం కడిగియ్యమ్మా!"—అని తల్లి పని పురమాయించటంతో, మనోరమ కన్నెమనసు గిలగిలలాడిపోయింది! మల్లెరెక్కలాంటి తెల్ల వాయిల్ ఓణీ వేసుకుని, నల్ల లేసున్న గులాబి పూల పరికిణీ కట్టుకుని, మల్లు జాకెట్టు తొడుగుకుని—జానెడు పొడుగు మల్లె దండ తల్లో తురుముకున్నది!

పాలవాడొచ్చే వేళకి—పాణి గదిలో 'మేకప్' అయ్యే వేళకి—తను వీధి అరుగుమీద నిల్చోవాలని ఎంతో ఆరాటపడింది!

తీరా ఆ జానికమ్మ పానకంలో పుడకలా తయారైంది!

అసలు ఆ రోజు చదివిన నవలలో—ఉత్తేజం, ఉత్సాహం పొంగి వున్నాయి! కాలేజీలో తన క్లాసుమేట్సు ఆ పుస్తకం కావాలని ఎంతలా మీద పడ్డా, తను పూర్తిగా చదివితేగాని ఇవ్వలేదు! ఎంత రసవత్తరమైన సంఘటనలో! తనకి నవల చదువుతున్నట్టు అనిపించనేలేదు! తను హీరోయిన్ అయితే పాణి హీరో!—మధ్య తరగతి కుటుంబంలో కష్టాలు, కలతలు చూడలేని—దయార్ద్రహృదయుడు పాణి!—బోలెడు ఆస్తి, లంకంత మేడ, వినయవిధేయతలు గల సేవకులు వుండే వుంటారు. అయితేనేం? ఏ శకుని మామలాంటివాడో తమ పిల్లనిచ్చి చేసి ఆస్తి కాజేద్దామనే ఉద్దేశంతో కాపు వేసి వుంటారు. అలాంటి పిల్లా, వాళ్ళ పెద్దల గుణాలూ, నచ్చక ఇలా ఈ రూములో ఉద్యోగం చేసుకుంటున్నాడు. ఆ తరవాత తనతో చూపులు కలిపి—మనసులు నిలిపి ఒకటైపోయే తరుణం వస్తుంది గదా—

'ఛీ! వెధవ బియ్యం ఎర్రగా కంకర రాళ్ళలా వున్నాయి! కడుగుతూవుంటే చేతులు నొప్పి పుట్టేస్తున్నాయి. చవకగదా అని నాన్న ఈ బియ్యం తెచ్చి పడేస్తారు! ఈ బియ్యం అన్నమా ఏమిటీ? చవకగా వున్న ఏ వస్తువైనా కొంటారు! కట్నం తక్కువైతే పెళ్ళికొడుకు ఎలా వున్నా కొనేస్తారు! అందుకే తనకి భయం వేస్తోంది. ఈ మధ్య అస్తమానం అమ్మా—నాన్న పెళ్ళి సంబంధాల విషయమే మాట్లాడుకుంటున్నారు. ఏ చౌకడిపోలో వస్తువులాగో ఓ పెళ్ళి కొడుకుని లాక్కొచ్చి నన్ను వెంటిచ్చి పంపేస్తారు కాబోలు! అప్పుడు తను ఏడ్చి ఎదురు తిరిగినా, నాన్న ఊరుకోడు! తన పేదరికం, బాధలు, బాధ్యతలు చెప్పుకొచ్చి ఈ పెళ్ళికెలాగైనా ఒప్పుకొని తన పరువు కాపాడమంటాడు! అప్పుడు పాణి ఏం చేస్తాడూ?" అనే ఊహ కలిగేసరికి బియ్యం గిన్నె వంటింట్లో పడేసి పాలగిన్నె చేత పట్టుకుని అరుగుమీదికి వచ్చింది.

ఛ! ఛ! పాణి గదికి తాళం వుంది! అతను వీధిలో మూల మలుపు దగ్గర వున్నాడు! వెంకడు పాలుపోస్తున్నాడు అందరికీ! ఆ రోజు వెంకడికీ బాధగానే వుంది: ఒక్క చుక్క నీళ్ళు కలపకుండా కాపలా కాసింది జానికమ్మ! అవిడ పైన వాడికి మహా గుర్రుగా వుంది!

మనోరమ చాలా కోపంగా వుంది! 'అసలు ఈ మధ్య జానికమ్మని చూస్తే అరికాలి మంట నెత్తికి వస్తోంది! ప్రతి విషయానికీ అవిడ జాగ్రత్త నేర్చుకుంది! పాలల్లో నాల్గు నీళ్ళ చుక్కలు కలిస్తే ఇంతల్లో ఈవిడ కట్టబోతున్న మేడ ఒరిగిపోతుందా? వెధవ కాపలా కాయకపోతేనేం? పాపం పాణి ఎంతలా చూసి వుంటాడో తనకోసం?—మౌనంగా అతను చూసే చూపులో శతకోటి అర్థాలు, అనంతకోటి రాయబారాలు తనకి అందజేస్తాడు. పద్దెనిమిదేళ్ళ కన్యకి తెలియవూ? — తనకోసం అతను ఎంతగా కళ్ళతో వెతుకుతాడో కూడా తెలుసు. ఒక్క క్షణం తన రాక ఆలస్యం అయితే ఆ కళ్ళల్లో ఎంత గుబులు నింపుకుంటాడో?—తను వచ్చి మూగ చూపులతో ఓదార్చేస్తుంది!—కాని ఇవేళ ఈ జానికమ్మ అడ్డు తగిలింది. పాపం పాణి వీళ్ళంతా చూస్తారని వెళ్ళిపోయి వుంటాడు.

పాల గిన్నె చేతిలో వున్నా — చూపులు జానికమ్మని మింగేలా వున్నాయి. "ఇవాళ మీకు పాలు చిక్కగా కనిపిస్తున్నాయా అత్తయ్యగారూ?"—అన్నది కోపాన్ని నొక్కి పెట్టుకుని.

మహిళా మండలి కార్యక్రమాలు

□ అయిజలోని శారదా మహిళామండలి జూలై 3వ తేది సాయంకాలం సమావేశమైంది. శ్రీమతి లక్ష్మమ్మ అధ్యక్షత వహించి కార్యక్రమాన్ని జరిపించారు. మండలి తరపున వయోజన విద్యాబోధన జరిపించాలని శ్రీమతులు వేణమ్మ, భాగ్యమ్మలు చేసిన ప్రతిపాదనకు సభ్యులు ఆమోదం ప్రకటించారు. కుమారి జి. కౌసల్య మండలి ఆదాయ వ్యయాల వివరాలను సభకు సమర్పించారు. కార్యదర్శి శ్రీమతి కె. సరోజ జూన్ కార్యక్రమాలకు సంబంధించిన నివేదికను చదివారు.

□ హైదరాబాదులోని ఖైరతాబాదుప చెందిన ఆనందనగర్ కాలనీ మహిళామండలి పదకొండవ వార్షికోత్సవం జూలై 11న జరిగింది. వార్షికోత్సవ సభకు రచయిత్రి శ్రీమతి వేదుల శకుంతల అధ్యక్షత వహించి అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరం గురించీ, స్త్రీల బాధ్యతల గురించీ ఉపన్యసించారు.

ఆ రోజు పిల్లల విచిత్ర వేషధారణ కార్యక్రమం, నాటక, భరతనాట్య ప్రదర్శనలు, పాటల పోటీలూ జరిగాయి. కార్యక్రమం చివర శ్రీమతి నారాయణస్వామి పోటీలలో గెలుపొందిన వారికి బహుమతి ప్రదానం చేశారు.

□ తాడేపల్లి గూడెంలోని లేడీస్ లయన్స్ క్లబ్ జూలై 11వ నాటి రాత్రి సమావేశమైంది. శ్రీమతులు బేర్ దానమ్మ, పగడాల విజయలక్ష్మి, పి. అప్పలనరసమ్మ క్లబ్బు అధ్యక్షురాలు, కార్యదర్శి, కోశాధికారి పదవులకు ఎన్నికయ్యారు. ప్రముఖ రచయిత్రి శ్రీమతి అద్దేపల్లి వివేకానందదేవి ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్నారు. ఆమె స్త్రీలకు సాంఘిక, ఆర్థిక సమానత్వం అవసరమని ఉపన్యసించారు. తర్వాత సభ్యులు కొందరు ప్రసంగించారు. ఈ సందర్భంగా క్లబ్బు సభ్యులు గృహోపకరణాల, ఎంబ్రాయిడరీ వస్త్రాల ప్రదర్శన ఒకటి నిర్వహించారు.

"ఉన్నాయో లేదో చూడు తెలుస్తుంది! అయినా ఎవరి జాగ్రత్తల్లో వాళ్ళు వుండాల్సిందే మనోరమా!—ఇంకొకరిని మాట అనడం ఎందుకులే!" అని ఆవిడ ఇంట్లోకి విసవిసా నడిచింది.

మనోరమ మూతి తిప్పుకుంది.

వెంకడు పళ్ళు పటపటలాడించాడు.

ఆ రోజు జానికమ్మ మీద—వాళ్ళిద్దరికీ కోపంగానే వుంది.

ఎలాగైనా పాణి 'తనవాడే' ఎందుకు అనవసర ప్రసంగాలు అని సరిపెట్టుకుంది—మనోరమ.

అరువాటాల కాపరాల్లో — పంపు నీళ్ళ దగ్గర, బాత్‌రూమ్ దగ్గర-లైటు బిల్లుల్ని గురించి ఉమ్మడి వాటాలో కసువు వూడ్చే పనిమనిషి కోసం—ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఏదానికో గల్లంతులు వాదోపవాదాలు జరుగుతూనే వుంటాయి. రెండు కుటుంబాల మధ్య పొరపొచ్చాలు లేకుండా వుండటం హర్షదాయకమే గానీ అరుకుటుంబాలు, అందులోనూ మధ్య తరగతి కుటుంబాలై వుంటే— చెప్పుకోనక్కరలేదు.

సినిమా చూసి వచ్చి మర్నాడు పంపుదగ్గర ఈలవేస్తూ మూడో ఇంటివాటాలో కొత్త కోడల్ని చూసే కుర్రకుంక ఒకడుంటే; చవకబారు సెక్సు పుస్తకాలు చదివి మండువా లోగిల్లో 'జోక్సు' పేరు మీద అవాకులు చవాకులు పేలే రకాలు కొందరు. నవలలు కథలు చదివి, అందని పళ్ళ కోసం అర్రులు చాస్తూ రెక్కలు వుంటే పైకి ఎగిరి పోదామనుకునే కన్నెపిల్లలకి మానసిక ఆరోగ్యాన్ని పెంపొందించ గల పరిస్థితులు బహా తక్కువ.

అందమైన సాయంత్రాలు మబ్బులు పట్టిన మధ్యాహ్నాలు కొన్ని జరిగిపోయాక, ఒక రోజు మండువా లోగిల్లో అమ్మలక్కలు అంతా ముచ్చటించుకున్న సమయంలో కన్నెపిల్లలు, వాళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు కట్నాలు విషయం దొర్లింది.

'మా మనోరమకి ఈ సంవత్సరం ఎలాగైనా పెళ్ళి చేసేయాలనుకుంటున్నాం!' అన్నది మనోరమ తల్లి.

'ఏదైనా కావల్సింది వుందా? లేకపోతే పరాయి సంబంధమే చూడాలా?' మరొక ఇల్లాలి ఆరా.

'ఆ! కావాల్సిన వాళ్ళు లేరమ్మా! పై వాళ్ళనే చూడాలి.'

'అయితే తిప్పలే! ఆడపిల్ల పెళ్ళి చేస్తే అడుక్కుతినే గతి పట్టే రోజులు — ఏమాత్రం దరకి నిలవాలనుకుంటున్నారు?' — ఇంకొక ముత్తైదు ముందుకు వంగి అడిగింది.

'ఏం చెప్పను? మా అదృష్టం.... దాని అదృష్టం బాగుంటే అప్పుల పాలవకుండా ఐదువేలలో కానిద్దామని ఉంది!' ఎంతో నిజాయితీగా మాట్లాడుతున్న తల్లి మీద — మనోరమకి చిరాకు, కోపం కలిగాయి! గదిలోనుంచి బయటికి వచ్చి అరుద్దామనుకుంది గాని అంతలోనే నిగ్రహించుకుని చిన్నగా నవ్వుకుంది.

ఆ నవ్వులో ఎటూ ఎలక్షన్‌లో నెగ్గబోతున్న ప్రెసిడెంట్‌గారి ఠీవి నిండి వుంది! మనోరమకి అంత ధీమా వుంది.

మరొక నాలుగు రోజులు తర్వాత నిజంగానే పెళ్ళివారు చూడ్డానికి వస్తున్నారని తెలియగానే మనోరమకి గుండె దడదడలాడింది! పైగా వాళ్ళు కట్నం దగ్గర ఎక్కువ పట్టింపు చూపించరుట. అని తెలియగానే 'చౌకబేరపు ముసలి మొగుడా' అని భయపడింది. ఆ తర్వాత పేదరికపు గుమాస్తా కుర్రాడని తెలుసుకుని ఒళ్ళు మండి—తిట్టుకుంది. ఇంక ఉపేక్ష పనికిరాదని చేయవలసిన సాహస కార్యాలన్నీ ఆలోచించింది.

ఏ నవలలో .... ఏ హీరోయిన్ ఎలా చేసిందో నెమరు వేసుకుంది. ఆ రాత్రి అందరూ పడుకున్నాక మెల్లగా లేచి వీధి తలుపు తీసి దగ్గరగా వేసి పాణి గది తలుపు తట్టింది.

'ఎవరూ?' అని, తెరచిన తలుపులో నుంచి లోపలికి వస్తున్న మనోరమని చూసి ఆశ్చర్యపోయి—'మీరా!' అన్నాడు.

'ఇష్ మెల్లగా! ముందు తలుపు వెయ్యండి' అన్నది.

పాణి తలుపు దగ్గరకి నొక్కి 'ఏమిటిది? ఎందుకు వచ్చారు ఇలా?' అన్నాడు. అతనికి ఆశ్చర్యం కన్నా భయం ఎక్కువగా వుంది. మనోరమ పాణిని ఒకసారి సునిశితంగా చూసి—తల వంచుకుని చెప్పటం మొదలెట్టింది.

"పాణిగారూ! తెలియనట్టు నటించకండి—మీ మనసు నాకు తెలుసు! నా మనసు మీకూ తెలుసు. ఎన్నాళ్ళిలా మూగ చూపులు చూస్తూ కాలక్షేపం చేస్తాం? సమయం మించిపోతోంది. రేపు నన్ను చూడ్డానికి ఎవరో వస్తారు!—కానీ నా మనస్సు ఎప్పుడో మీకు అంకితమైపోయింది. ఇక నన్ను కాపాడుకోవలసిన బాధ్యత మీదే. వెంటనే రేపు మీరు మా నాన్నకి చెప్పేయండి! లేదా ఈ రాత్రే మనం ఇక్కడ్నించి వెళ్ళిపోవాలి. ఏం చెయ్యాలో మీరే చెప్పండి" అని తల ఎత్తి చూసింది!

అనుకోకుండా పడిన వానలో తడిసి, చలికి వణికినట్టు—పాణి రెండు నిముషాలు విషయం అర్థంగాక అయోమయంలో కొట్టుకుని ఆ తర్వాత మెల్లగా అసలు సంగతి బోధపడ్డాక—చిన్నగా నవ్వుకుని ఆ పిల్లని జాలిగా చూసేడు.

"చూడు మనోరమా, ఈ రాత్రి మనం ఇలా మాట్లాడుకోడం ఎవరి కంటైనా పడితే బాగుండదు. రేపు నేను అన్ని విషయాలు నీకు తెలియచేస్తాను. రేపు ఆ పెళ్ళి వారు సాయంత్రం వచ్చేలోగానే నీకు సవిస్తరంగా అన్ని సంగతులూ తెలియజేస్తాను. ఇంక నువ్విప్పుడు వెళ్ళిపో!" అని ఆ అమ్మాయిని బయటికి పంపించి తలుపు వేసుకున్నాడు!

ఆ తర్వాత మనోరమ తమ వాటాలోకి వచ్చి హాయిగా నిద్రపోయింది. తెల్లవారిన తరువాత కాలేజీ మానేసి ఇంటిపట్టునే తల్లికి పనుల్లో సాయం చేస్తూ పాణి పంపే కబురుకోసం ఎదురు చూస్తోంది! చాలా ఆత్రుతగా తిరుగుతోంది.

మధ్యాహ్నం మూడు గంటల సమయంలో—తండ్రి తనని పిలిచి నెమ్మదిగా అడిగేడు—"ఏమ్మా! నువ్వు రాత్రి పాణి గదికి వెళ్ళావా?"

ఒక్కసారి గుండె ఝల్లుమన్నా పాణి అంతా చెప్పే వుంటాడనీ, ఎటూ తనకు అతనితో వివాహం జరిగేదేననీ—కనుక భయం అనవసరమనుకునీ ధైర్యం తెచ్చుకుంది.

"ఆయన అంతా మీతో చెప్పారా?" అని తిరుగు ప్రశ్న వేసింది.

"ఆఁ అంతా చెప్పాడు. పదివేలు కట్నం ఇయ్యగలిగితే మీ అమ్మాయిని చేసుకుందుకు నాకేం అభ్యంతరం లేదన్నాడు. లేకపోతే పిల్లని జాగ్రత్తలో వుంచండి, అమాయకురాలు. ఏమీ తెలియదు. రాత్రిపూట అలా ఎవరి గదిలోకైనా వెళితే ఏమవుతోందో తెలియని వెర్రి పిల్ల— అన్నాడు. అనుభవం లేని పసి మనస్సు, అనవసరంగా జీవితాన్ని పాడు చేసుకోవద్దని బోధ చేయమన్నాడు. అతను ఉత్తమోత్తముడు గనుక ఈ విషయాలన్నీ నాకు రహస్యంగా చెప్పి, పదిమందిలో నా పరువు కాపాడేడు!— ఇదిగో నీకు ఈ ఉత్తరం ఇచ్చి చదవమని

చెప్పాడు.'' అని జేబులో నుంచి ఓ కాగితం మడత విప్పి కూతురు ముఖానికి కొట్టి, కోపంగా బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

కొయ్యబారుతున్న మనోరమ తెప్పరిల్లుకుని—ఉత్తరం ఆత్రంగా చదివింది. ఆ ఉత్తరం అసలు పాణి రాసింది కాదు. పాణికి వాళ్ళ నాన్న రాసిన ఉత్తరం.

చి॥ పాణిని ఆశీర్వదించి మీ నాన్న వ్రాయునది.

నువ్వు చూసి వచ్చిన సంబంధం నిశ్చయం చేయాలనుకున్నాను. నువ్వు కోరిన ప్రకారమే వాళ్ళు పదివేలు కట్నం ఇచ్చి లాంఛనాలు జరపడానికి ఒప్పుకున్నారు. పాపం వాళ్ళకది కష్టమే అయినా—మనమేమి చేయగలం?

మధ్య తరగతి కుటుంబాల్లో ఈ రకమైన ఇబ్బందులు తప్పవు: నీకిచ్చే కట్నంతో—పెద్ద చెల్లాయి పెళ్ళి చేయాలిగదా?—సరే నువ్వు నెల నెలా పంపించే డబ్బుతో ఇంటి మీద అప్పు తీర్చేస్తున్నాను. అమ్మకి ఈ మధ్య కులాసాగానే వుంటోంది. బావగారి అలక తీర్చటానికి మొన్ననే బట్టల కొట్లో కాతాలో రాయించి రెండు సూట్లకి పంపించేను. తమ్ముడి చదువు ఏదో సాగుతోంది. చిన్న చెల్లాయిని ప్రవేటుగా హిందీ పరీక్షకు పంపిస్తున్నాను. నువ్వు వీలు చూచుకుని మరొకసారి వస్తే లగ్న నిశ్చయం చేసుకుందాం.

మీ నాన్న

ఆ ఉత్తరం క్రింద రెండు ముక్కలు పాణి స్వహస్తంతో మనోరమకి వ్రాసేడు.

''మనోరమా: మా నాన్న రాసిన ఉత్తరం చదివేవుగదూ? మా ఇంటి పరిస్థితులు అర్థమయ్యాయా? — మనమంతా ఒకే పడవలో ప్రయాణం చేస్తున్న సమాన వ్యక్తులం. రంగుల కలలు కనడం తేలిక; కానీ అవి జరగడం చాలా కష్టం. జీవితం వేరు. కథలు వేరు. మానసికంగా మనిషి ఎదగడానికి అనుభవాలే గొప్ప పాఠాలు. పెళ్ళివారు వచ్చేవేళకి చక్కగా ముస్తాబై — పిల్లాణ్ణి మెప్పించు—ఆ తర్వాత మంచి గృహిణిగా పేరు తెచ్చుకో''—

ఇట్లు నీ మంచి కోరే
పాణి

అనుకోకుండా రెండు కన్నీటి చుక్కలు రాలి ఆ ఉత్తరం మీద పడ్డాయి. తర్వాత మనోరమ పెళ్ళి చూపులకి సిద్ధమైంది: □

భరతనాట్యం అభ్యసించిన

రష్యన్ బాలిక

మెరీనా ఇవనోవా

నాలుగేళ్ళకు ముందు ఒకరోజు. ఆ రోజు సాయంకాలం భరతనాట్య తార కుమారి పద్మాసుబ్రహ్మణ్యం ఢిల్లీలో భరతనాట్య ప్రదర్శన ఇస్తున్నారు. రంగస్థలం మీద మెరుపుతీగెలా కదిలి, లయబద్ధంగా, శాస్త్రీయంగా భరతనాట్యం చేస్తున్న పద్మ ప్రతి కదలికనూ ఒక రష్యన్ బాలిక ఆశ్చర్యంగా చూసింది. ప్రదర్శన పూర్తయేలోపునే ఆ అమ్మాయికి ఓ ఆశ కలిగింది. తానూ భరతనాట్యం ఆడితే ఎలా వుంటుంది అనిపించింది. ఆ అమ్మాయి ఆ తర్వాత పద్మను కలుసుకుని తన కోరిక చెప్పింది. 'మరి నేను రష్యా పిల్లను కదా? నాకు భరతనాట్యం ఎలా వస్తుందండీ?' అని అనుమానం వ్యక్తం చేసింది. 'అమ్మాయ్! నీకు నాట్యం నేర్చుకోవాలనే ఆశ ఉంటే చాలు. నీ శ్రద్ధే ప్రధానం. నువు రష్యన్ పిల్లవయినంతమాత్రాన భరతనాట్యం నీకు రాకపోదు' అన్నారు పద్మ ఆ అమ్మాయిని ప్రోత్సహిస్తూ.

ఓ ఏడాది గడిచింది. ఆ రష్యన్ బాలిక తండ్రి వి. వి. ఇవనోవా ఢిల్లీనుంచి మద్రాసుకు బదిలీ అయి వచ్చారు. (ఆయన ప్రస్తుతం మద్రాసు యు. ఎస్. ఎస్. ఆర్. కాన్సలేట్ జనరల్‌లో వైస్ కాన్సల్‌గాను, కాన్సలేట్‌వారి సాంస్కృతిక శాఖ అధ్యక్షుడుగాను పదవి వహిస్తున్నారు.)

దాంతో భరతనాట్యం నేర్చుకోవాలనే ఆ అమ్మాయి కోరిక తీరే అవకాశమూ కలిసి వచ్చింది. పద్మాసుబ్రహ్మణ్యం నిర్వహణలో నడుస్తున్న 'నృత్యోదయ' లో చేరి, ఆమె దగ్గర భరతనాట్యం నేర్చుకోసాగింది ఆ అమ్మాయి. అడుగులు వేయడంలోనూ, రకరకాల ముద్రలు పట్టడంలోనూ, లయ తప్పకుండా నాట్యం చేయడంలోనూ త్వరత్వరగా ప్రావీణ్యం సంపాయించింది. ఆ అమ్మాయి పేరు మెరీనా ఇవనోవా. వయసు 11 సంవత్సరాలు.

జూలై 23 న మద్రాసులోని హౌస్ ఆఫ్ సోవియట్ కల్చర్‌లో మెరీనా ఇవనోవా 'నాట్యరంగ ప్రవేశం' చేసి పదిమంది ప్రశంసలూ అందుకున్నది.

''ఇంత చిన్నపిల్ల ఇంత అద్భుతంగా అభినయిస్తూ నాట్యం చేయడం చాలా గొప్ప విషయం. ఇలాంటి నైపుణ్యం గల శిష్యురాలిని తయారు చేసిన కుమారి పద్మ అభినందనీయులు. ఇప్పుడు ఆమెతో సరిపోల్చగల శిష్యురాలు తయారయింది'' అన్నారు తమిళనాడు గవర్నర్ శ్రీ కె. కె. షా—మెరీనా భరత నాట్యాన్ని చూశాక. ఆయన ఆమె రంగప్రవేశ కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించారు.

ప్రఖ్యాత భరతనాట్యవేత్త వళువూర్ రామయ్య పిళ్లై-మెరీనా ప్రావీణ్యాన్ని ప్రశంసించారు. "ఇంత చిన్న వయసులోనే ఇంత అద్భుతమైన ప్రతిభ కనబరుస్తున్న ఈ అమ్మాయి పెరిగి పెద్దయేకొద్దీ మరింత గొప్ప భరతనాట్య తార కాగలదని నా నమ్మకం!'' అన్నారు ఆయన.

భరతనాట్యాన్ని శాస్త్రీయంగా ఓనామాల నుంచి నేర్చుకున్న మొదటి రష్యన్ నాట్య విద్యార్థినిగా కుమారి మెరీనానే చెప్పుకోవచ్చు.

మెరీనా ఇవనోవా ఈ అగస్టు మాసంలో రష్యా దేశం వెళ్తున్నది. అక్కడ భరతనాట్య ప్రదర్శన లిచ్చి, భరతనాట్య ప్రశస్తిని రష్యాలో చాటుతుంది! అదే తన ధ్యేయం అని కూడా ఆమె చెప్పింది.